

Eierskapsmelding 2018

Grimstad bolig- og
tomteutvikling KF

1. Innledning

Grimstad kommunes eierskapsmelding er et redskap for kommunestyret for utøvelse av en målrettet, forutsigbar og langsiktig eierskapspolitikk. Eiermeldingen skal bidra til god politisk styring og kontroll samt gi rammene for hvordan kommunen skal utøve sitt eierskap.

Målet med eierstyringsprinsippene er å bidra til at kommunen har en aktiv og systematisk politisk og administrativ oppfølging av eierskapet. Kommunen må som eier angi klare mål og forventninger, og gjennom oppfølging og evaluering sikre at selskapene har kompetente styrer som ivaretar at kommunes mål for virksomhetene følges opp.

Kommunen forvalter betydelige verdier og løser oppgaver i selskap og ulike former for samarbeid med offentlige eller private aktører. Selskapene kan være heleid av kommunen eller eiet sammen med andre offentlige eller private eiere. Oppgaveløsning utenom den tradisjonelle kommunemodellen har generelt i kommune-Norge fått økt innpass, men for Grimstad kommunes del har det vært mindre endringer.

Også for virksomhet som drives av de kommunaleide selskapene har kommunestyret det overordnede ansvaret. At virksomheten løftes ut av kommunen og over i organer som er underlagt andre mekanismer for politisk innflytelse, styring og beslutning reiser særskilte utfordringer og virksomheten må utøves innenfor rammene av aktuelt lovverk såsom aksjeloven og lov om interkommunale selskap.

2. Eierskapsvedtak

Kommunestyret vedtok i 2010 å nedsette et eierskapsutvalg for å følge opp kommunens eierskap og vedtok et konkret mandat for arbeidet. Eierskapsutvalget la i september 2011 frem kommunens første eierskapsmelding. Kommunestyret tok meldingen til etterretning og sluttet seg til anbefalingene i meldingen kapittel 5.

Eierskapsutvalget la deretter frem en revidert melding i august 2013 hvoretter kommunestyret sluttet seg til hovedpunktene.

Eierskapsrapporteringsrutiner som er vedtatt av kommunestyret 18. juni 2014 sak 120/14 er:

- 1. Selskapene Grimstad kommune har eierinteresser i skal rapportere iht lov- og forskriftskrav for det aktuelle selskapet*
- 2. Årsmelding og årsberetning for aksjeselskap og interkommunale selskap som kommunen er medeier i behandles årlig i eierskapsutvalget, formannskapet og kommunestyret*

3. Kommunens representanter skal ivareta kommunens interesser gjennom en aktiv deltagelse i selskapets eierorgan og levere en rapport fra generalforsamling/representantskapsmøte. Denne avgis til ordfører eller kommunestyret med kopi til rådmannen og skal inneholde følgende punkter:

- omtale og vurdering av viktige saker i selskapet
- kommentar til årsregnskap/årsmelding
- vurdering av driften ift selskapets formål og om kommunalt eierskap fortsatt er tjenlig
- innkalling til generalforsamling m/protokoll
- andre forhold av betydning for eier

4. De valgte representantene skal ha mulighet til å få en politisk avklaring i forkant av møte i selskapets eierorgan (generalforsamling/representantskap)

5. Enkelt saker av prinsipiell ellers stor betydning skal kommunestyret eller formannskapet få til behandling før selskapets behandling og ha mulighet for å instruere kommunens representant i eierorganet

6. Rådmannen holder oversikt over selskapene med vedtekter, selskapsavtaler mv. og yter administrativ sekretariatstøtte til de valgte representantene.

Kommunestyret vedtok den 27. februar 2017 i sak 17/24 om Agder Renovasjon IKS - Haavind rapporten at:

«Kommunestyrets vedtak fra 2013 sak 108/13 sammen med en overordnet vurdering av arbeidet med kommunens eierskap følges opp så snart som mulig etter at rapport fra revisjonen om selskapskontroll angående kommunens overordnede eierskap og eierstyring foreligger og senest innen utgangen av 2017. Når det spesifikt gjelder Agder Renovasjon IKS gjøres følgende endringer: Punkt fire endres til: Kommunestyret ber rådmannen å utarbeide rutiner for å gå i gjennom representantskaps og styrevedtak, samt rutiner for politisk behandling i forkant av viktige prinsipielle saker som skal opp i representantskap og styremøter. Nytt punkt fem: Kommunestyret ber Grimstad kommunes medlemmer i representantskapet om å ta opp punkt 1-3 i vedtaket på første ordinære representantskapsmøte, og at Grimstad kommune sender over vedtakene til representantskapets leder så snart som mulig.»

Kommunestyret vedtok den 26. august 2013 i sak 108/13 justert med vedtaket 27. februar 2017 i sak 17/24 blir da:

1. Kommunestyret ber om at styreinstruks og vedtekter for selskapet sikrer at saker som behandles av styret og representantskapet er tilstrekkelig skriftlig dokumentert, og at styrevedtak protokollføres på en måte som tydeliggjør vedtakenes reelle innhold.

2. Kommunestyret ber om at det gjennomføres et kurs for styremedlemmer og

representantskapsmedlemmer i Agder Renovasjon.

3. Kommunestyret ber om at det legges fram en egen eierskapsstrategi for Agder Renovasjon IKS for behandling i kommunestyret, som er et styrende dokument for medlemmer i representantskapet.

4. Kommunestyret ber rådmannen å utarbeide rutiner for å gå i gjennom representantskaps og styrevedtak, samt rutiner for politisk behandling i forkant av viktige prinsipielle saker som skal opp i representantskap og styremøter.

5. Kommunestyret ber Grimstad kommunes medlemmer i representantskapet om å ta opp punkt 1-3 i vedtaket på første ordinære representantskapsmøte, og at Grimstad kommune sender over vedtakene til representantskapets leder så snart som mulig.

Kommunestyret behandlet oppfølging av Haavind-rapporten den 11. desember 2017 i sak 17/134 Eierskapsmelding mm. Og fatte følgende vedtak:

1. Vedlagte eierskapsmelding tas til orientering

2. Rådmannen kommer tilbake med en overordnet vurdering av kommunens eierskap når forvaltningsrevisjonens rapport foreligger.

Kommunestyret ber om at Rådmannen i neste revidert eierskapsmelding omtaler alle selskaper GK har eierandeler med konkret informasjon om våre politiske valgte representanter og aktuelle utfordringer/strategivalg disse selskapene står overfor.

Vedtatt oversendelsesforslag:

- Grimstad vil gjennom sin eierstyring i generalforsamling og eiermøte arbeide for en bevisstgjøring omkring at eierforvaltningen skjer i disse organene.*
- Grimstad kommune vil ved oppnevning av nye styremedlemmer velge styremedlemmer som ikke er folkevalgte.*
- Der det er nødvendig vil kommunen arbeide for at reglene for styresammensetning endres slik at det bringes i tråd med punktet over.*

Kommunestyret behandlet videre den 26. februar 2018 i sak 18/20 Rapport overordnet eierskap og eierstyring ved kommunale selskaper - Grimstad kontrollutvalg og fatte følgende vedtak:

Kommunestyret tar revisjonsrapporten «Overordnet eierskap og eierstyring ved kommunale selskaper» til orientering og ber rådmannen følge opp revisjonens anbefalinger om:

- 1. At det systematisk arbeides med å vedlikeholde eierskapsmeldingen, og følger opp vedtatte eierskapsprinsipper og planlagte mål med arbeidsgruppe og strategier i praksis.*

2. At den planlagte opplæring av eierrepresentanter i kommunale selskaper gjennomføres innen 1.10 2018. Deretter i løpet av de første 6 månedene av valgperioden.
3. Det gjennomføres obligatorisk kurs eller eierskapsseminarer for folkevalgte. Dette gjennomføres så raskt som mulig, og senest innen 1.10.2018 Deretter i løpet av de første 6 månedene av valgperioden.

Kommunestyret ber rådmannen snarest utarbeide ny eierskapsmelding for fremleggelse i kommunestyret.

3. Oversikt over samarbeids- og selskapsforhold

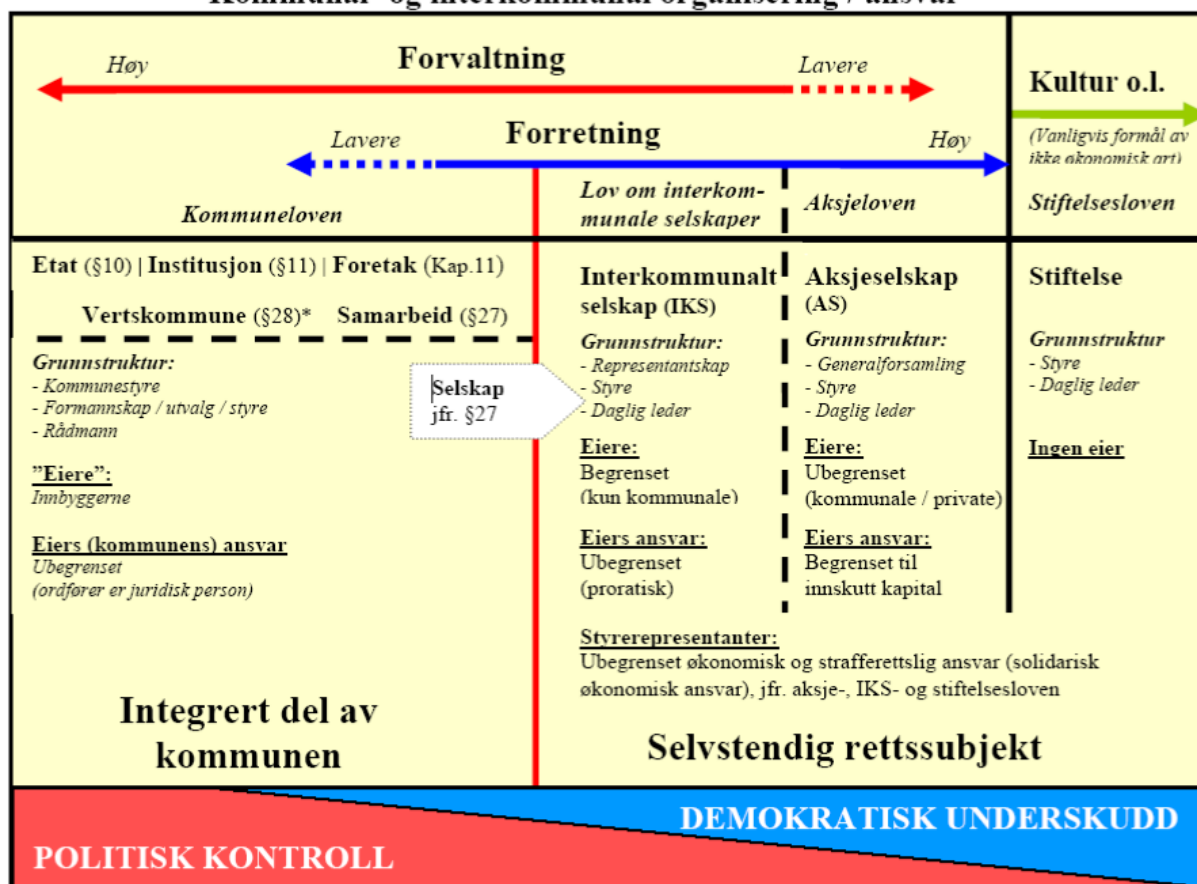
En kommune kan fritt organisere virksomheten sin slik den finner det mest hensiktsmessig, så lenge annet ikke følger særskilt av lov. Kommunen kan også eie næringsdrivende foretak. Det er flere selskaps- og organisasjonsmodeller som kan være aktuelle:

- Aksjeselskap (alene eller sammen med andre offentlige/private)
- Interkommunalt selskap (bare kommuner/fylkeskommuner)
- Interkommunalt samarbeid
- Kommunale foretak
- Stiftelser

Kommunene kan ikke etablere eller være deleier i ansvarlig selskap eller kommandittselskap etter Selskapsloven.

KS har illustrert dette i figur inntatt nedenfor.

Kommunal- og interkommunal organisering / ansvar¹

Aksjeselskap

Aksjeselskapsformen er regulert i aksjeloven av 13. juni 1997 nr. 44 (AS) og allmennaksjeloven av 13. juni 1997 nr. 45 (ASA). Lovene gir detaljert regulering av alle sentrale forhold.

Det sentrale ved et AS er at eiernes økonomiske ansvar er begrenset til den aksjekapitalen som de har skutt inn. Selskapsformen kan være tjenlig dersom man ønsker å ha ulike grupper av eiere eller legge til rette for at flere, både fysiske og juridiske personer, kan være eiere.

Interkommunalt selskap

Selskapsformen er regulert i lov om interkommunale selskaper 29. januar 1999 nr. 6. Et interkommunalt selskap kan bare eies av kommuner, fylkeskommuner eller andre interkommunale selskaper. IKS-loven er tilpasset virksomheter med et visst forretningsmessig preg.

Deltakerne hefter ubegrenset for en prosent- eller brøkdel av selskapets forpliktelser. Til sammen skal delene utgjøre selskapet samlede forpliktelser. Selskapet er et eget rettssubjekt, som både rettslig og økonomisk er skilt fra deltakerkommunene. Selskapet har sin egen formue

og sine egne inntekter, og svarer selv for sine forpliktelser. Det er selskapet selv som inngår og er part i avtaler og har partsstilling i rettssaker og overfor forvaltningsmyndighetene.

Interkommunalt samarbeid etter kommuneloven kapittel 5

Samarbeid mellom kommuner opptrer i mange ulike former. Disse kan deles inn i to hovedtyper. For det første samarbeid uten noen lovregulert organisatorisk overbygning, f.eks. faglige nettverk. For det andre samarbeid hvor virksomheten er organisert etter en lovfestet samarbeidsform.

Kommuneloven regulerer tre ulike samarbeidsordninger. Det er interkommunalt styre etter § 27, vertskommunesamarbeid etter kapittel 5 A og samkommunesamarbeid etter kapittel 5 B. Stortinget har vedtatt at reglene om samkommune skal oppheves og at eksisterende samkommuner skal oppløses innen 1. januar 2020. I tillegg er interkommunale selskaper regulert i en egen lov, jf over. Ingen av disse organisasjonsformene åpner for statlig eller privat deltakelse. Kommunene kan også benytte seg av samarbeidsformer som ikke kun er forbeholdt kommunene.

Kommuneloven kap 5A (vertskommune) åpner for samarbeid mellom kommuner også på områder med mer individrettet tjenesteyting, det vil ofte si lovpålagte oppgaver som innebærer utøvelse av offentlig myndighet.

Regler om interkommunalt samarbeid er videreført i ny kommunelov kap 17 flg (lov-2018-06-22-83 med planlagt ikrafttredelse 1.7.2019).

Kommunale foretak

Dette er regulert i kommuneloven kapittel 11 og er ment å være et tilbud for en kommunes organisering av mer forretningspreget virksomhet. Foretaket er ikke et eget selskap med rettslig eller økonomisk selvstendighet. Kommunen kan holdes ansvarlig for all virksomhet i foretaket i likhet med en kommunal bedrift etter kommunelovens § 11. Reglene om kommunalt foretak tar særlig sikte på å gi et alternativ for mer selvstendig organisering av kommunale oppgaver.

Stiftelser

Reguleres av lov om stiftelser (stiftelsesloven) 15. juni 2001 nr. 59. Stiftelsen er en selvstendig juridisk person som etableres ved at en eller flere stiftere stiller en formuesmasse til disposisjon for et bestemt formål. Formålet kan være av ideell, humanitær, kulturell, sosial, utdanningsmessig, eller økonomisk art eller annet. Det sentrale for stiftelser er formuen må være stilt selvstendig til rådighet for formålet.

4. Eierskapsprinsipper for Grimstad kommune

Motivene for kommunens eierskap kan være finansielt eller politisk begrunnet. Når kommunen går inn i eller etablerer et selskap, er det for å oppnå noe. Økonomisk utbytte eller begrense økonomisk risiko, posisjonere seg og ivareta samfunnsmessige hensyn eller lage fellesløsninger for effektiv tjenesteproduksjon/oppgaveløsning.

Når kommunen i økende grad skiller ut virksomhet i selvstendige rettssubjekter og foretak innebærer det at den politiske styringslinjen endrer karakter. Den tradisjonelle forvaltningsstyringen erstattes av eierstyring.

Et aktivt eierskap er grunnleggende for en best mulig lokalpolitisk forvaltning av de samlede verdier og har direkte konsekvenser for selskapene, deres disponeringer og deres markedsposisjon. Samtidig vil et aktivt eierskap gi viktige signaleffekter overfor omverden og styrke kommunens omdømme.

Et dilemma ved å legge virksomhet til selvstendige selskaper, er hvordan man skal kunne balansere frihet og styring. Sett fra et demokratisk ståsted vil dette være et spørsmål om hvor langt man kan gå i retning av å gi selskapene en fristilt rolle, slik at de kan drive på en forretningsmessig effektiv måte uten å miste muligheten for overordnet politisk styring og kontroll.

Kommunen eiermelding og eierprinsipper gjelder for kommunens eierskap i aksjeselskaper, interkommunale selskaper og kommunale foretak.

Eierskapsprinsippene er oppdatert i henhold til kommunestyrevedtak i saker som gjelder kommunalt eierskap. Disse nye vedtatte prinsippene er uthevet under.

Grimstad kommunes overordnede prinsipper for eierstyring:

1. Kommunestyret skal en gang i året behandle egen sak «Kommunens eierskapsmelding». Overordnet gjennomgang av selskapsstrategi, selskapsavtaler/vedtekter, klassifisering av kommunens eierskap etter formål (monopol og konkurransevirkosomhet) kompleksitet, finansiell risiko mv. gjøres i første melding etter kommunevalg. Deretter årlig revidering og ajourføringer.
2. **Det systematisk arbeides med å vedlikeholde eierskapsmeldingen, og følger opp vedtatte eierskapsprinsipper og planlagte mål med arbeidsgruppe og strategier i praksis.**
3. Det skal utarbeides eierstrategi for det enkelte selskap/samarbeid og vurdere om valgt selskapsform/selskapsdannelsen er tilpasset virksomhetens formål, eierstyringsbehov, markedsmessige forhold.
4. Det skal utarbeides rapporteringsrutiner som sikrer at kommunestyret får all vesentlig informasjon om selskap og undergis tilsyn og kontroll iht kommuneloven. Eiere velger revisjon som er formålstjenlig for eieren og selskapet.
5. Kommunestyret velger eierrepresentanter i eierorganet. Eierutøvelsen skal speile kommunestyrets flertallsbeslutning. Kommunestyret vurderer om det er behov for å utarbeide instruks for eierrepresentanter.
6. Kommunestyret tar initiativ til etablering av eiermøter i selskaper hvor eierne kan drøfte felles eierstyring og sikre god dialog med kommunens representanter.

7. Grimstad vil gjennom sin eierstyring i representantskapsmøter, generalforsamling og eiermøte arbeide for en bevisstgjøring omkring at eierforvaltningen skjer i disse organene.
8. Eier er ansvarlig for at styret besitter nødvendig kompetanse. Grimstad kommune skal gi nødvendig styreopplæring og informasjon til styremedlemmer ved starten av valgperioden og tilbys årlig oppfølging i resten av valgperioden.
9. Styreinstruks og vedtekter for selskapet sikrer at saker som behandles av styret og representantskapet er tilstrekkelig skriftlig dokumentert, og at styrevedtak protokollføres på en måte som tydeliggjør vedtakenes reelle innhold.
10. Saker som har betydning for kommunens eierskap - selskapsetablering, endringer, avvikling mv. - skal før behandling i kommunestyret og andre politiske utvalg - behandles av formannskapet.
11. Rekruttering og valg av kommunens representanter til styret gjøres via valgkomite, med mindre dette er i strid med selskapets vedtekter. Ved valg skal det tas nødvendig hensyn til selskapets eller samarbeidets behov for kompetanse i organene og eiernes behov for oppfølging av selskapets virksomhet.
12. Det bør unngås å oppnevne representanter fra kommunen hvor vedkommende regelmessig kan komme i konflikt med habilitetsregler fastsatt ved lov eller av selskapet.
13. Grimstad kommune vil ved oppnevning av nye styremedlemmer velge styremedlemmer som ikke er folkevalgte. Der det er nødvendig vil kommunen arbeide for at reglene for styresammensetning endres slik at det bringes i tråd med punktet over.
14. Kommunestyret vil medvirke til at styrende organer er likestilt i kjønnsrepresentasjon
15. Kommunestyret bør i forbindelse med eierskapsmelding gjennomføre en prinsipiell diskusjon om honorar som grunnlag for eierorganets fastsetting av styrehonorar, uavhengig av organisasjonsform.
16. Grimstad kommune tegner styreansvarsforsikring der selskapet selv ikke har tegnet slik forsikring.
17. Alle som påtar seg styreverv for kommunale selskaper skal registrere seg i styrevervregisteret.
18. Selskap kommunen har eierinteresser i skal utarbeide etiske retningslinjer for selskapsdriften. Det skal praktiseres åpenhet og offentlighet i tråd med Grimstad kommunes etiske retningslinjer

5. Eierskapsrapportering

Eierskapsrapportering skjer iht kommunestyrets vedtak 18. juni 2014 sak 120/14 inntatt under punkt 2 over.

6. Opplæring

- Den planlagte opplæring av eierrepresentanter i kommunale selskaper gjennomføres i løpet av de første 6 månedene av valgperioden.

- Det gjennomføres obligatorisk kurs eller eierskapsseminarer for folkevalgte. Dette gjennomføres i løpet av de første 6 månedene av valgperioden.

7. Overordnet vurdering av kommunens eierskap

KS sier i sine anbefalinger at kommunestyret skal utarbeide og bør jevnlig revidere styringsdokumentene (vedtektene/selskapsavtalen) som regulerer styringen av selskapene. Videre at det kan være hensiktsmessig å utarbeide andre og utfyllende styringsdokumenter som underbygger vedtektene/selskapsavtalen for å sikre bevisst rundt eierstyringen.

Baldersheim og Rose (rapport 2011) skiller mellom følgende fire viktige forhold ved god lokaldemokratisk styring: pålitelighet, ansvarlighet, borgernærhet og effektivitet.

Pålitelig styre, innebærer at folk har tillit til folkevalgtes redelighet og styringsorganenes virkemåte. En viktig forutsetning for at folk skal ha tillit er at de har informasjon om hvordan og med utgangspunkt i hvilken informasjon beslutninger fattes. Den aller viktigste forutsetningen for pålitelig styre er derfor innsyn, gjennomsiktighet i beslutningsprosesser og tilstrekkelig informasjon.

Ansvarlig styre innebærer at innbyggerne har mulighet til å følge med i politikken og stille de styrende til ansvar. En forutsetning for dette er at de folkevalgte har mulighet til å styre og føre kontroll også med iverksettingen av de politiske vedtakene. Som for pålitelighet er også her den viktigste forutsetningen at politikerne har nødvendig tilgang til styringsinformasjon.

Borgernært styre innebærer at innbyggerne har mulighet for å delta i og påvirke politikken i periodene mellom valg.

Effektivt styre defineres tilsvarende som ved måling av effektivt styre i KS' Lokaldemokratiundersøkelse: Effektivt styre forstås både som kommunens evne til å levere tjenester i samsvar med innbyggernes behov, og som lokalpolitikernes evne til å styre på en hensiktsmessig måte.

Styringens innhold og formål kan for oversiktens skyld deles inn i tre brede kategorier.

For det første dreier eierskaps- og selskapsstyring seg om å sørge for at *lovpålagte bestemmelser* overholdes. Aksjeloven og regnskapsloven gjelder likt for offentlig og privat eide selskaper.

Ivareta *driftsmessige hensyn* som alle retter seg direkte mot virksomheten som drives, varene og tjenestene som produseres, avkastningen som eventuelt oppnås.

Endelig er det relevant å fremheve den *politiske siden*. Mange kommunalt eide selskaper opprettes for å ivareta utpreget politiske formål, og det er da en nødvendig del av kommunens eierstyring å påse at slike formål ivaretas.

8. Oversikt over kommunens eierskap

Aksjeselskap - AS	Selskapsopplysninger
Agder Energi AS	https://www.ae.no/
Durapart AS	http://www.durapart.no/ Liten eierandel
Avigo AS	http://avigo.no/ Eierandel 29,03 %
Aust-Agder Næringselskap AS	http://www.aans.no/ Eierandel 1,64 %
Innoventus Sør AS	http://innoventussor.no
Filmparken AS	www.filmparken.no Liten eierandel
Grimstad Eiendomsutvikling AS	100 % kommunalt eid selskap. Utvikling og salg av egen fast eiendom
Coventure AS	https://coventure.no/
Jordøya Tomteutvikling AS	Formål: Erverv av og opparbeiding av næringsareal for utleie til industriproduksjon på Jordøya i Åmli (fra 2017) Grimstad har 596 aksjer a 1000 kroner, eierandel 4,03 %
Interkommunale selskap - IKS	
IKT- Agder	https://www.ikt-agder.no/ kommuneloven §27 selskap – eget rettssubjekt
Agder Renovasjon IKS	https://www.agderrenovasjon.no/om-oss
Konsesjonskraft IKS	http://www.kaaiks.no/
Aust-Agder Revisjon IKS	http://ariks.no/
Aust-Agder museum og arkiv IKS	http://www.kubenarendal.no/
Kilden Teater- og konserthus for Sørlandet IKS	https://www.kilden.com/
Etablerersenteret IKS	www.grunderweb.no Samarbeid mellom Arendal, Froland, Tvedestrand og Grimstad kommune. Eierandel 27%
Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS	https://temark.no/
Kommunale foretak - KF	
Grimstad bolig- og tomteutvikling KF	Daglig leder: Arnhild Bråstad Formål: Anskaffe og utvikle bolig- og næringstomter i Grimstad kommune, enten i samarbeid med private grunneiere eller på egenhånd, samt overdra eiendommer

	til tomtekjøpere, i tillegg til øvrige virksomhet som står i naturlig forbindelse til det nevnte.
Grimstad kulturhus KF	http://www.grimstadkulturhus.no/
Andre	
Biblioteksentralen AL	http://www.bibsent.no/
Sameiet storgaten 33	
Grimstad Næringsforening	http://grimstad-nf.no/ Kommunen er ikke eier, men gir årlig tilskudd
Interkommunal arbeidsgiverkontroll i Agder	
Alarmsentralen	
Langemyr skole og ressurscenter	https://www.grimstad.kommune.no/tjenester/skole/skoler-i-grimstad/langemyr-skole-og-ressurscenter/
Legevakten	
Innkjøpsentralen Offentlige fellesinnkjøp på Agder (OFA)	Innkjøpsamarbeid
Agder kommunale støttetjenester (AKST)	Samarbeidet Arendal/Grimstad om lønn, regnskap og dokumentasjon/arkiv
USUS AS (Visit Sørlandet)	6 aksjer a kr 10 000